

DU KHAÙCH ÑEÁN, DI SAÛN RA ÑI

Nguyeãn Thò CaãmLy

LUANG PRABANG, Laos-(IPS) – 5: 30 saùng. Caùc nhaø sô khoaùc aùo caø sa vaøng ngheã ñi ã raùo böôùc trên ñaïi loã Sisavangvong ðaã ñeán khu phoá coã cuõa thuû ñoã Laøo ngaøy xõa, moät Di Saùn Theá Giòu.

Trong aùnh saùng môù toái cuõa bình minh, troàng hoï gioáng nhö moät giaùu luõa vaøng. Moät vaøi cuï giaø toùc baïc phô quyø xuoáng chaøo vaø ðaàng xoãi cho caùc nhaø sô khi caùc nhaø sô naøy tieán haønh leã khaát thöïc haøng ngaøy.

Nhöng giaây phuùt thieàng lieàng aáy böng choác bò phaù tan vì moät coã gaùu ñaõ ñeán chaøo môøi du khaùch mua xoãi goùu trong laù chuoái ñeã taêng cho caùc nhaø sô, laøm thong maïi hoàu caùu leã nghi kia ñi.

Trong luùc ñoù thì ba nhòum du khaùch Taây Phöông vaø Nhaät Baùn ñang nhanh tay chuïp hi nh. “Hey, coù leõ caùc nhaø sô böôùc chaãm raõi nhö vaãy laø vì hoï bieát ngôøi ta ñang nhìn,” moät baø khaùch Taây nhaän xeùt. “OÀ khoàng, hoï vaãn böôùc nhö vaãy moãi ngaøy ñaây chöù,” baïn cuõa baø ta ñaùp laïi.

Luang Prabang, thuû ñoã cuõa vöông quoaéc Laøo maø 600 naêm tröôùc ñaõ bao goàm nöôùc Laøo ngaøy nay, phía Nam Trung Quoaéc vaø Taây Baéc Thuài Lan, laø moät chaëng döøng chaã n cuõ du khaùch trên Con Ñöông Di saùn vöøng soàng Meã Koàng, bao goàm Angkor Vat cuõ a Cambodia vaø thuû ñoã Hueá cuõa Vieät Nam.

Theo caùc vieân chöùc thì töø naêm 1995 soá du khaùch moãi naêm taêng vaøi chuïc phaàn traë m, keã töø ngaøy UNESCO ñoã Luang Prabang vaøo danh saùch caùc di saùn theá giòu, cuøng vöùu ñaõ löïc baùo toản 33 ñeàn ñaøi vaø hön 700 ngoãi nhaø coã cuõa ñoù.

Vaøi coång ty du lòch cho bieát thaønh phoá naøy moãi ngaøy ñoàn hön 500 du khaùch. Luang Prabang laø ñoàn cung öùng ñoã la du lòch cho Laøo.

Ngay sau khi thaønh phoá coã naøy noun nhaän chuyeán bay tröïc tieáp bay ñeán saân bay vöøa naâng caáp cuõa ñoù thaùng 5 naêm 2002, ñöông Sisavangvong ñaõ ñöôïc trang hoaøng theo “gu” phöông Taây. Caùc nhaø haøng möic leân, vaøi caùu che khaát tröông hoïc vaø ñeàn ñaøi.

Inthavong, chuû khaùch saïn Villa Santi, khaùch saïn soá moät ôù ñaây bình phẩm” “Caùnh yeã n aéng naøy quaù laø “quaù ðeã vöù”; ngôøi ta töï hoùu ñoù coù theá chöù ñaõ laø soàng du khaùch trong bao laâu.”

Caùc thay ñoã ñaõ xaùy ra, maø khoàng chæ laø nhöõng thay ñoã beãn ngoaøi. Peny, moät nhaø sô treù 21 tuoã cho bieát sô ñang hoïc tieáng Anh moãi ngaøy, caù lòp ôù trong chuõa vaø lòp ñeàn trong thaønh phoá ñoàn coù caùc giaùo vieân nöôùc ngoaøi.

Sô döï tính seõ thoài maëc aùo caø sa moät khi hoïc xong. “Boã meï toãi muoán toãi thaønh baùc số hay giaùo vieân, nhöng toãi chæ muoán thaønh höông ðaãn vieân du lòch,” sô ñoàn.

Chayant Polkoke, moät nhaø pheá bình du lòch ôù Bangkok nhaän xeùt: “Moät khi ñoàn ñaây môù ra cho du lòch, ñoù seõ ñi vaøo moät chu kyø kinh doanh. Ñeàn aáy coù nghóa laø ñoàn naø

y sẽ maát héat.” OÂng nòi thêm laø caùc quoc gia trong vuøng soáng Meá Koáng coù khuynh hööùng theo göông Thuài Lan.

Chayant ñang laøm cho Toàùn Ñieàu Phoái vaø Kieám Tra Du Lòch nòi : “Caùc ñò ñieám nhö Luang Prabang coù theá bò taøn phaù tuyø theo quy mô cuùa du lòch ôû ñoù. Neáu hoï theo mô ñhöc Thuài Lan, môu toang cöüa, vöüi nhaø nöüic tích cöic tieáp thò nòu nhö laø möät troï ng ñieám du lòch, thì haäu quaù sẽ teá haïi voä cuøng, y heät nhö Thuài Lan.”

Tuy nhieân, duø co bao nhieäu lo aâu veà aùnh hööüng cuùa du lòch ñaïi traø trên môi tröðøng vaø vaên hoaù, Thuài Lan vaãn laø ñieám ao öüic cuùa caùc quoc gia Ñöông Nam AÙ. Suy cho cuøng thì möai naêm Thuài Lan ñaø chaúng coù 10 trieäu du khaùch vaø 7 tyù ñöa la doanh thu laø gì.

“Neáu muoán tieàn thì haøy theo göông Thuài Lan, böüi vì nay laø caùch kieám tieàn nhanh nhaát,” CHayant nòi. “Caùc chính quyèan trong vuøng caàn hoïc hoïi nhöõng löi laøm cuùa Thuài Lan. Hoï phaüi bieát haïn cheá troïng taüi cuùa möät choán naøo ñò.”

Tuy vaãy, caùc daáu hieäu ñoãi thay ñaùng lo ngaïi cho ngöðøi daân ñò ñhöng ñang xaüy ra taïi nhöõng ñi saün khaùc trong vuøng.

ÔÙ Siem Reap, Taây Baéc Cambodia, Phalla, möät hööùng ñaïn vieân du lòch ñò ñhöng ñaø khoàng sao nhöu héat teân tuoãi cuùa nhöõng u khaùch ñeán thaêm Angkor Wat – ngoai ñeàn xaây vaøo theá kyù 12 böüi caùc vò vua Kmer tröüic ñaây ñeá vinh danh thaàn Vishnu vaø neàn vaên minh Kmer. Anh ta ráát thích ngoai tröic thaêng cuøng caùc du khaùch trieäu phuù ngaém khu ñi tích töø trên cao.

Anh chæ nhöu ñöüic teân Angelina Jolie, coá ñaø Hollywood ñaø ñöùng möät xen röüit ñuoãi trong ñeàn Ta Prohn trong böa phim “Tomb Raiders” quay vaøo naêm 2000.

Naêm 2003, Campuchia döi tính thu huët nöüa trieäu du khaùch, möät nöüa trong soá ñòu sẽ thaêm Angkor, thuü ñöa cuùa ñeá quoc Kmer xa xöa.

Angkor cuøng laø queá hööng cuùa nhöõng keü maø, sau söi suïp ñoã cuùa Kmer Ñöü, ñaø tröü veà soáng trong caùc ngoai nhaø cuùa hoï trong khu ñeàn, neân giöø ñaây bò vaãy trong möät thaønh phoá du lòch ñaët ñöü khaùc hoï khoàng sao soáng noãi. Vì öü ñaây ngöðøi ta chæ tieäu toaøn Ñöa la.

Theo caùc vieân chöc ñò ñhöng, khu ñeàn coù ñeán 10 ngoai laøng coã. UNESCO thì cho raè ng coù ñeán 75. Cö daân chuü yeäu soáng nhö baùn ñò löu ñieám quanh caùc ñeàn ñaøi.

Taïi laøng Phresh Dak, ngöðøi giaø möai thaùng kieám ñöüic 20 -30 ñöa la, vöøa ñuü soáng ñò du lòch laøm ñöüi soáng quaù ö ñaët ñöü. Hoï cho bieát treü con khoàng ñeán tröðøng vì tröðøng quaù xa, vaü laïi chuùng cuøng phaüi baùn böu thieáp ñeá giuùp ñöü gia ñinh.

Coù vaøi em theo hoïc tröðøng mieãn phí ñò Carla, möät thanh nieân thieän chí thaønh laäp. “Toái ñaïy caùc em tieáng Anh, khoàng phaüi vì chuùng caàn tieáng Anh ñeá baùn böu thieáp. Toái chæ muoán caùc em coù töøng laï,” Carla nòi. “Nhöõng em bieát möät soá caâu tieáng Anh thöðøng maïi nhö “caüi naøy möät ñöa, caüi kia naêm ñöa” laø ñò hoïc löm töø caùc du khaùch.”

Ít thanh thiếu niên biết rõ tầm quan trọng của Angkor nằm ở vùng Campuchia và toàn vương, không nay thì trở thành hồ ô nhiễm Siem Reap đã biết đến đầy vẻ lịch sử và giàu trò của khu vực này rồi.

Những cuộc kế hoạch phát triển nâng du lịch của Angkor - đã được cho vào danh sách Di sản Thế Giới năm 1992 - vẫn tiếp tục bao gồm xây dựng một thành phố du lịch cảnh trí và rất nhiều khách sạn tiêu chuẩn quốc tế. Trong thập niên qua, dân cư Siem Reap đã tăng gấp đôi, hơn 50,000 dân.

Xuống phía tây, miền trung Việt Nam, du khách cũng không thấy gì của thành phố Huế cổ kính - thủ phủ của nước Việt Nam thống nhất năm 1802 và trung tâm chính trị, văn hoá và toàn giáo của triều Nguyễn cho đến năm 1945. Hồ chèo nhìn thấy một thành phố hiện đại.

Năm 2002, chính phủ Việt Nam mới sẽ phát triển Huế thành một trong năm thành phố du lịch của Việt Nam.

Phan Thuần An, một nhà nghiên cứu nổi tiếng tại Huế, còn nhớ lại chuyên gia UNESCO là Pierre Richard năm 1978 đã từng kết luận là "Huế được giữ gìn khá tốt so với các thành phố khác trong vương." Huế được công nhận di sản thế giới năm 1993.

Tuy nhiên, ngày nay du khách thường chèo ghe trên sông Hương, chèo vèo như thế nhìn Thành Nội, thì thuyền rồng trên sông Hương và thêm vào lăng vua, hay những thú chơi của vua chúa.

Vùng cách đây, hơi ít có dịp xem những hàng chợ tấp nập của những khu vực ở Huế là Kim Long, Vó Dại, hay những ngôi nhà kiểu Trung Hoa vương Gia Hội. Với du khách, nét quyến rũ của Huế đã bỏ ngoài khung cảnh những di tích và với môn thuyền trôi ngoài kia thật sự yên bình. Tâm hồn thật sự của Huế hầu như đã biến mất.

Còn lẽ nào cũng tốt cho Huế. Thảo, con gái của một gia đình sống trong cung Ngõ Sôn, một trong những ngôi vườn rộng 1.778 m² tại Huế cho biết là con gái hàng chục du khách đã đến thăm, những hàng cây gỗ quý biết bao sự kính trọng loài sống nơi này.

"Còn khi chúng tôi đang ngủ trưa thì bỗng nhiên có ai đó hay đến thăm xin phép cho du khách vào tham quan," Thảo kể. "Hồi trước đây, chúng tôi bán rau, thịt gia súc". Chính giữa nhà là một hồ nước, những hồ chèo quan tâm.

Nếu lúc nào toàn di sản Huế cũng có thể bị bỏ lại với thời gian hàng ngày.

Quyết định của chính quyền là không cho dân xây nhà cao tầng với quai các di tích nên đã bỏ phần sân sau còn lại năm 1999 vì dân chúng bán hơi cần ở những chỗ cao hơn. Nhà nghiên cứu Phan Thuần An nhận xét: "Suy cho cùng, ngày nay vẫn rất sáng sủa."

Tuy nhiên ông cho rằng việc xây dựng thêm các thành phố khác sẽ khiến Huế chỉ là một vùng giàu có của Huế. "Hồi trước đây giàu có của nó nên chúng kính trọng nó. Ngày nay thật sự rồi."